

Advies nota Sociale basis, fase 2

Groningen, 2 februari 2023

Geacht college,

Hierbij adviseren we uw college over de Nota de sociale basis, fase 2. We onderscheiden algemene punten en detailpunten.

Algemene punten

Samenwerking

De voorbereiding van de nota is voorafgegaan door enkele inhoudelijke overleggen met uw medewerkers in de afgelopen jaren. Dit advies is opgesteld op basis van het concept van de nota en besproken met de opsteller. Samengevat vinden we dat de samenwerking heel plezierig is verlopen.

Inhoud en vormgeving op hoofdlijnen

In de nota wordt geworsteld met de definitie van sociale basis, een worsteling die wij ook kennen en we ook elders zien. Gekozen is voor een smalle en een brede definitie. Dat heeft wat ons betreft niet geholpen in de communicatie met de inwoners van de gemeente Groningen. En heeft het risico dat aan die termen waardeoordelen worden gekoppeld, zoals een hiërarchische, naar mate van belang. We zouden liever zien dat gekozen wordt voor een term die meer past bij de dagelijkse leefwereld van de burger. We denken aan leefbaarheid. Daarmee hadden we ook graag gezien dat dat thema, waarmee we de belanghebbende inwoners bedoelen, centraal had gestaan en dat de nota vanuit dat perspectief was geschreven.

We hebben veel waardering voor de wat ons betreft geslaagde poging alles in kaart te brengen wat die leefbaarheid in positieve en negatieve zin kan beïnvloeden. De figuur op pagina 4 over de sociale context is daarbij erg behulpzaam.

In de nota wordt een aantal belangrijke begrippen (bv responsieve overheid, duurzaam en congruent gedrag) en uitgangspunten genoemd. Deze bieden ook concrete handvatten voor evaluatie van het beleid. Het zou de kracht van de boodschap en de leesbaarheid van de nota ten goede komen als die worden samengebracht in samenhang met de eerdergenoemde figuur. Ook zou het de lezer helpen als de inhoud concreter gemaakt wordt door niet alleen naar voorbeelden te verwijzen maar deze in een kort kader te omschrijven. Er zijn daarvoor ook in de gemeente meer mooie voorbeelden beschikbaar dan nu worden genoemd. Daarmee kunnen abstracte intenties (zoals bijvoorbeeld responsief) concreet gemaakt worden. In de nota worden deelnota's aangekondigd, maar onduidelijk blijft wat de looptijd van de nota zelf is en wat het vervolg op de nota wordt.

Ook ontbreken van meetbare doelstellingen, en monitoring en evaluatie daarvan.

De ASDG ziet het als haar opdracht de stem van de inwoners te laten horen en erop toe te zien dat die stem in het beleid wordt meegenomen. In de nota wordt niet concreet aangegeven hoe die burger is gehoord en of daarmee recht gedaan wordt aan de grote diversiteit van inwoners.

Dit alles overziend kan de indruk ontstaan dat we weinig waardering voor de nota hebben. Dat is beslist niet het geval. We hebben er veel waardering voor en zien onze opmerkingen als mogelijkheden de kwaliteit van de goede nota verder te verbeteren.

Overheid en burgers

In de nota wordt terecht veel aandacht besteed aan de relatie overheid – burger en het daarin ontstane wantrouwen van de burger naar de overheid. Dat wantrouwen wordt deels beïnvloed door het functioneren van de rijksoverheid. De keuze voor een beleid per wijk en dorp lijkt ons een goede om bij te dragen aan het verbeteren van die relatie. Daarbij is het voor ons wel de vraag of een wijk of dorp ook weer niet een te grote eenheid is als het gaat om het ophalen van behoeftes van inwoners. In een wijk en dorp zijn vaak weer stukken aan te wijzen met verschillende inwoners met verschillende behoeftes. De vraag is tot welke schaal de gemeente met het ophalen van behoeftes wil gaan.

De burger wordt in de nota nog te veel beschouwd als iemand wiens leven zich alleen in de directe woonomgeving afspeelt. Er zijn veel inwoners die door familie en vrienden en door werk, hobby en sport een sociaal netwerk buiten de wijk hebben en (vrijwel) geen gebruik maken van de sociale basis en daaraan ook geen behoefte hebben.

Als het gaat om het vertrouwen van de gemeente in de inwoner gaat het ook nog wel eens mis door over- en onderschatting van verantwoordelijkheden die die inwoner aan kan. Bij overschatting denken we aan inwoners waarvan een grotere zelfredzaamheid wordt verwacht dan waarover zij beschikken. Iets wat in de nota ook terecht geconstateerd wordt. En bij onderschatting gaat het om inwoners die verantwoordelijkheden willen én aan kunnen en zo meer regie krijgen over hun eigen leven, maar waar de gemeente die ruimte niet biedt. In de nota zou duidelijker aangegeven kunnen worden wat de visie van de gemeente is op zowel de rol van de gemeente als die van de inwoners. Terecht wordt de rol van de gemeente een bescheiden genoemd, maar deze is desondanks vaak van cruciaal belang en moet passend zijn bij de situatie waarin de gemeente aanwezig. In dit verband wordt terecht de term responsieve overheid genoemd. Het moet nog duidelijker worden wat inwoners wel en niet kunnen verwachten van de gemeente. In het bijzonder geldt dat voor initiatieven van inwoners.

Onduidelijkheid over de gemeentelijke rol lijkt eraan bij te dragen dat nog te vaak verantwoordelijkheden die inwoners kunnen en willen dragen aan gesubsidieerde instellingen worden gegeven. In onze ogen dienen daar waar men wil en kan, de gemeente en de professionele instellingen, verantwoordelijkheden bij inwoners te leggen. Dat zou de basishouding van de gemeente en de professionele instellingen en hun medewerkers moeten zijn.

Omgekeerd moet de gemeente een visie hebben op burgerschap, de rol van de inwoners, wat kan zij wel en niet als bijdrage van inwoners aan het algemeen welzijn vragen. Daardoor kan een realistisch zicht ontstaan op de bijdrage die van inwoners als vrijwilliger en mantelzorger mag worden verwacht, en kan die burger daarop ook aangesproken worden. Wat mag van die burger verwacht worden in een tijd van veranderende maatschappelijke omstandigheden: huishoudens die steeds vaker twee werkenden nodig hebben voor voldoende inkomen; families die steeds minder bij elkaar in de buurt wonen. Mede door deze maatschappelijke ontwikkelingen is het moeilijk vrijwilligers te werven in de groep van 30 – 50 jaar; deze is vaak belast met een drukke baan en mantelzorg- en opvoedtaken naar ouders en kinderen.

Op elke inwoner moet een moreel appel gedaan kunnen worden op het leveren van een bijdrage aan de samenleving, anders dan middels betaald werk.

Bij de werving en selectie van vrijwilligers zou een onderscheid gemaakt moeten worden tussen de doelstellingen die de vrijwilligers zelf hebben, te weten ten behoeve van: eigen ontwikkeling; vergroten eigen sociaal netwerk; betrokkenheid bij de inhoud van de werkzaamheden; een stap in de carrière op weg naar betaald werk.

We willen op het voorbeeld van De Oude Bieb in Lewenborg wijzen waarin het werven van vrijwilligers nooit een probleem is. In dat burgerinitiatief vormt vrijwilligerswerk het hoofdbestanddeel van het functioneren en van de persoonlijke ontwikkel behoeften van de deelnemers.

Tenslotte is vrijwilligersbeleid wat ons betreft een speerpunt binnen dit omvangrijke en complexe onderwerp van de leefwereld van de belanghebbende inwoners.

Niet in de laatste plaats willen we in gaan op de hiervoor al genoemde diversiteit van de inwoners.

Hoe wordt er voor gezorgd dat alle bewoners die dat willen zich verbonden weten met de buurt waarin ze wonen? Denk daarbij aan diversiteit qua culturele leefwereld, maar ook aan leeftijd/generaties en aan mensen met een beperking. Hoe voorkom je uitsluiting van mensen met onbegrepen gedrag? In Lewenborg is daarover een aantal jaren geleden een succesvolle pilot geweest met ondersteuning van de gemeente. In die pilot is gebleken dat veel mensen niet aan vrijwilligerswerk beginnen vanwege een gebrek aan zelfvertrouwen. Er is een manier gevonden om dit zelfvertrouwen te laten toenemen. Daardoor durven ze het vrijwilligerswerk wel aan en doen dat ook beter. Een enkeling durfde voor het eerst in jaren weer te solliciteren.

Hoe bereik je die mensen die moeilijk contact leggen met anderen, waartoe een grote groep eenzame mensen behoort. Welke instrumenten zijn er en zet je in voor gemeenschapsvorming. In de wijken Korrewegwijk en Lewenborg is ervaring opgedaan met 'Een bakkie aan de deur'. Gebruik ook de ervaring in de verschillende dorpen. Ook de energiecoaches die in een deel van de Noordelijke stadswijken worden in gezet kunnen hierin een rol vervullen. Wat te denken van een warm onthaal van nieuwe inwoners door de wijk of het dorp waarin ze zijn komen wonen?

In het algemeen zouden we graag zien dat er een overzicht komt van projecten, experimenten die hebben gewerkt. Ten behoeve daarvan wijzen we ook op het belang van goede evaluaties van projecten, zowel wat betreft proces als resultaat (o.a. in termen van positieve gezondheid). In de nota wordt de groep die haar eigen voorzieningen nodig heeft omdat ze (nog) geen gebruik kan maken van de voorzieningen in dorp en wijk en aangewezen zijn op stedelijke voorzieningen, niet genoemd. Denk hierbij aan thuis- en daklozen; mensen die gehoorproblemen hebben; mensen met ingrijpende fysieke en/of geestelijke aandoening/beperking.

Tot slot willen we wijzen op het belang van het gevoel ergens bij te horen, deel uit te maken van een gemeenschap en in die gemeenschap ertoe te doen. Dat kan tevens bijdragen aan het voorkomen van polarisatie en radicalisering.

Detailopmerkingen

Digitalisering

Veel mensen beschikken niet over voldoende vaardigheden om gebruik te maken van internet, terwijl dat steeds meer van hen wordt verwacht. Ook kunnen veel mensen zich onvoldoende wapenen tegen misbruik via internet. Van de voordelen die internet met sociale media kan bieden voor onderlinge verbondenheid kunnen zij dan ook onvoldoende gebruik maken. De bijdrage die sociale media kan bieden aan onderlinge verbondenheid worden in de nota niet genoemd en uiteraard daardoor ook niet de hier genoemde belangrijke randvoorwaarden daarvoor. We denken hierbij in het bijzonder aan ouderen en mensen die eenzaam zijn, twee thema's die onderbelicht zijn in de nota.

Veiligheid

Terecht wordt in de nota aandacht besteed aan veiligheid. Daarbij wordt onvoldoende een onderscheid gemaakt tussen gedeelde veiligheid en de persoonlijke beleving ervan. Als gevolg daarvan wordt onvoldoende stil gestaan bij de veroorzakers van gevoelens van onveiligheid of een gebrek aan gevoel van veiligheid. Een gesprek daarover met inwoners van (deel) buurten en dorpen is van belang om gepaste maatregelen te kunnen nemen om gevoelens van veiligheid te bevorderen.

Accommodaties

Accommodaties spelen een belangrijke rol in de sociale basis en daaraan wordt terecht veel aandacht besteed in de nota.

Twee aspecten blijven daarbij onvoldoende belicht respectievelijk worden geheel niet genoemd. Om bij dat laatste te beginnen. Speeltuinenverenigingen vormen in verschillende wijken en dorpen een belangrijk onderdeel van de sociale basis, maar worden in de nota in het geheel niet genoemd. Ook andere burgerinitiatieven kunnen bijdragen aan de sociale basis; denk hierbij aan sport en creatieve verenigingen.

Te weinig wordt ingegaan op de accommodaties gerund door bewoners en hoe de ontwikkeling daarvan kan worden gestimuleerd. Wat kan daarbij geleerd worden van bijvoorbeeld de ervaring in de voormalige gemeente Ten Boer?

We kijken uit naar de nota accommodatiebeleid die wordt aangekondigd en waarover we al een keer overleg met de beleidsmedewerkers hebben gehad.

Tenslotte

Dit betreft een procesnota. Graag zouden we een opsomming/overzicht zien van de uitgangspunten, de basishouding, die de gemeente wil gaan hanteren. Dit maakt het transparanter en werkbaarder om de beleidsontwikkeling gedurende dat proces te evalueren en bij te stellen, op basis van die uitgangspunten.

Met vriendelijke groet,

namens de projectgroep Gebiedsgericht werken / Sociale Basis van de ASDG:

Han Dekker, Tineke Overdijk, Martin Rezelman, Magda Rozenveld,
Vincent Sontohartono en Martinus Stollenga

Contact: info@asdgg.nl

Website: www.adviesgroepsociaaldomeingemeentegroningen.nl